

Niemand zoals hij

Meld je aan voor onze nieuwsbrief om op de hoogte te blijven van
de nieuwste boeken van Ambo|Anthos *uitgevers* via
www.amboanthos.nl/nieuwsbrief.

Lucia van den Brink

Niemand zoals hij

Ambo|Anthos
Amsterdam

ISBN 978 90 263 4757 3

© 2020 Lucia van den Brink

Omslagontwerp Bloemendaal & Dekkers

Omslagillustratie © YuliMuli, iStock by Getty Images

Foto auteur © Ruud Pos

Verspreiding voor België:

Veen Bosch & Keuning uitgevers nv, Antwerpen

Voor mijn *badass* oma

*We must throw our shadows down
We live and throw our shadows down
It's how we get around
In the sun*

Angel Olsen – 'Windows'

1.

De envelop heeft al die tijd in haar tas gezeten. Tussen de koekkrumels, supermarktbonnen en de rol stophoest van vorige winter. Ze heeft de envelop gisterenmorgen onderweg naar haar werk uit de brievenbus meegepakt, en in de haast was ze hem weer vergeten.

Ze legt de envelop naast haar laptop. Collega's staan bij het koffieapparaat te kletsen en Jozien, schuin tegenover haar aan het bureaublok, zit al ijverig te typen. Renke bekijkt de envelop. Er lijkt meer in te zitten dan alleen een brief, want in het midden zit een bolling. Op de voorkant staat haar adres in priegelige blokletters geschreven, maar het handschrift herkent ze niet. Op de achterkant staat geen retouradres. In het hoekje zit een postzegel met Aziatische karakters geplakt.

Ze scheurt de envelop open en er valt een rood propje uit. Ze pakt het op, weegt het in haar hand. Wanneer ze er beter naar kijkt, ziet ze dat de vouwen niet willekeurig zijn. Het propje heeft vleugels, een kop en een staart. Ze friemelt aan de uiteinden en langzaam krijgt het papier meer volume, alsof het eindelijk de ruimte neemt die het nodig heeft.

Het is een gevouwen kraanvogel. Origami. Een kraanvogel zoals opa die vroeger voor haar maakte. De zeldzame keren dat ze elkaar zagen liet ze haar rapport aan hem zien en kreeg ze een briefje van vijf euro, gevouwen in de vorm van een kraanvogel. 'Als je er dui-

zend spaart, brengt dat geluk,' zei hij dan. Ze had destijds voor een snellere vorm van geluk gekozen: snoep uit de supermarkt.

Haar telefoon trilt. Het oplichtende scherm vertelt wat haar eerste taak voor vandaag is. Haar manager Paul loopt het kantoor binnen. Zelfs op casual friday draagt hij een wit overhemd. Ze start snel het computerprogramma op. Ze wil een goede indruk maken, want vanmiddag heeft ze haar contractbespreking.

Pas tijdens lunchtijd ziet ze de envelop weer. Haar collega's hebben haar de hele ochtend lastiggevallen met verzoekjes die volgens hen 'vijf minuutjes zouden duren', maar die uiteindelijk toch zeker een halfuur in beslag namen. In de paar vrije minuten bereidt ze een meeting voor die ze straks met een klant heeft.

Haar ogen dwalen naar de envelop. Wie stuurt er nog post? Ze glimlacht bij het idee dat ze een geheime aanbieder heeft, maar weet toch zeker dat het niet zo'n soort brief is. Sowieso flirt er niemand meer op die manier, dat gebeurt alleen onder een van de twee voorwaarden: met behulp van ingedronken moed of vanachter een scherm – vluchtig en verwijderbaar.

Renke slaat de presentatie op, en pakt de brief in de envelop vast, klaar om hem eruit te trekken.

Dan gaat de deurbel. Het geluid echoot door het kantoor. De klant is er al. Op het moment dat ze opstaat, rinkelt ook haar telefoon. Ze herkent het nummer. Het is de journaliste van *VIVA.nl*. Precies nu ze net geen tijd heeft.

'Joos, je moet me helpen,' zegt ze als Jozien haar kruist met een lege koffiebeker. 'Wil jij de klant binnenlaten? Ik moet dit opnemen. Is voor mijn blog.' Ze houdt haar telefoon in de lucht en doet een stap de andere kant op. 'Ik kom er zo aan,' roept ze Jozien nog na.

Renke versnelt haar pas, gaat de gang in en zoekt een rustige plek om te bellen. Sinds haar blog bij *Koffietijd* is besproken, krijgt ze af en toe een verzoek voor een interview. Eerder deze week heeft

ze al een voorinterview gedaan met de journaliste, maar een vervolgspraak hadden ze niet gemaakt.

Ze passeert Paul en besluit haar telefoon pas op te nemen nadat ze zich verstopt heeft op het toilet, zodat hij niet doorheeft dat ze de klant laat wachten. Renke gaat de toiletten binnen, klapt de bril dicht, gaat zitten en neemt op. Op het toilet ruikt het naar luchtverfrisser met chemische citroengeur. De journaliste vraagt haar wat ze met haar blog wil bereiken.

‘Laten zien dat het niet klopt,’ vertelt Renke. ‘Dat we allemaal de mooiste foto’s plaatsen, maar dat er in werkelijkheid iets anders aan de hand is. Dat we niet altijd maar blij zijn. Dat dat ook niet kan. Ik kreeg het idee dankzij mijn beste vriendin Claudia. Ze is ontwerper en bewerkt mijn foto’s altijd voor me. Ze is een tijdlang depressief geweest. Ze vertelde me dat ze op haar vakantie van een klif wilde springen. Een foto van diezelfde klif plaatste ze op Instagram. Meer dan driehonderd likes.’

‘Weet je vriendin dat zij jouw inspiratiebron is?’

‘Je mag het ook noemen, want we praten er openlijk over. Dat vind ik zo mooi aan haar.’

‘Voelt ze zich inmiddels beter?’

‘Ja, dit was een paar jaar geleden.’

‘Dus dankzij haar ben je de waarheid over jouw situatie onder je eigen foto’s gaan zetten? Een foto op een feestje met de tekst “Hier wilde ik eigenlijk naar huis”’. De journaliste gniffelt en vraagt of ze het onderschrift mag overnemen voor haar artikel.

‘Zeker,’ antwoordt Renke. ‘De mooie selfie met de tekst “Ik lig eigenlijk ziek op de bank” deed het ook goed.’

‘Ik zie dat je veel post. Is je online leven zo belangrijk voor je?’

Het lijkt of er een oordeel achter de vraag schuilt. Renke antwoordt behoedzaam. ‘Ik weet dat het virtueel is, al die likes, volgers en bezoekers, maar het geeft me toch een goed gevoel om op die manier continu met mensen in contact te zijn.’

‘Ben je dat graag?’

‘Ik ben iemand die onrustig wordt van een avondje alleen thuis. Ik heb dan het gevoel dat ik iets mis.’

‘Waar komt dat vandaan, denk je?’

‘Weet ik niet,’ zegt Renke, want ze kan het niet vertellen.

‘O?’ reageert de journaliste.

Renke ziet plots haar moeder voor zich. Hoe zij soms zei dat anderen problemen hebben, maar hun gezin niet.

Dat is niet waar, het is anders, haar probleem heeft geen verhaal. Het is niet te omschrijven hoe het is om iets te missen wat je nooit hebt gehad. Iets wat je nooit hebt gehad, kun je niet missen, is de algemene gedachte.

‘Ik heb een soort innerlijke onrust,’ legt Renke uit. ‘Door een dualiteit in mij. Dat contrast gebruik ik.’ In het beste geval klinkt wat ze zegt mysterieus, maar in het ergste geval vreemd en vaag en indirect, alles waar ze niet van houdt.

‘En hoe eerlijk ben je online?’

Het lijkt of de journaliste opmerkt dat ze niet alles vertelt. ‘Het is niet zo dat ik álles online zet,’ zegt ze. ‘Ik plaats dezelfde vakantiefoto’s als iedereen, dat wel, maar dan met een eerlijke tekst eronder.’

‘Een ander geluid dus.’ De journaliste gaat er niet op door. In plaats daarvan vraagt ze hoe oud Renke is, alsof ze de vragen opleest van een blaadje.

‘Vijfentwintig.’ Renke kijkt op haar horloge. De klant is alleen in de vergaderruimte. Ze stelt zich voor hoe hij daar zit. Ongeduldig wiebelend met zijn voet, zijn telefoon in zijn hand met de LinkedIn-tijdlijn geopend, zich afvragend of Renke nog komt.

‘Vijf minuten, hè, zei je dat dit interview zou duren? Ik ben eigenlijk aan het werk.’ Renke heeft geen spijt dat ze opnam, maar wil de schade wel beperken.

‘Ja, dit is ook mijn enige gaatje.’ De journaliste klinkt licht geprikkeld. Renke hoort een bureaustoel over de vloer schuiven. ‘Nu je het zegt, ik moet door. Mijn kinderen ophalen. Het artikel komt later vanmiddag online.’

Renke bedankt haar, maar vraagt zich af of ze iets verkeerd heeft gezegd. Had ze niet zo direct naar de duur van het interview moeten vragen? Ze probeert de gedachte van zich af te schudden en verheugt zich in plaats daarvan op de piek in haar bezoekersaantallen, die ongetwijfeld verschijnt als de journaliste het artikel publiceert. Nadat haar blog genoemd was bij *Koffietijd* liet ze dankzij de vele bezoekers voor het eerst de opbrengsten van de lelijke advertenties aan de zijkant uitbetalen.

Ze loopt langs de vijf grote serverkasten die altijd op dezelfde frequentie brommen, langs grote Apple-schermen waarop ontwerpers schuiven met paginaonderdelen en langs zwarte schermen vol programmeercode waarop ontwikkelaars pagina's tot leven brengen. Zij is een van de laatste bouwstenen in het proces, en verzorgt de inhoud, de zogeheten 'content', zoals ze dat doet met haar blog, maar dan voor commerciële doeleinden.

Jozen zit op haar plek. De klant ziet ze niet. Ze loopt door, wil snel bij de vergaderruimte zijn. Door de glazen deur ziet ze de klant. Hij knikt naar iemand. Als ze dichterbij komt herkent ze Paul, hij zit met zijn rug naar haar toe. Haar hand ligt op de deurlink. Ze houdt haar adem even in, en gaat naar binnen.

'Sorry, dat ik -' begint ze.

'Ik neem het van je over.' Paul draait zich naar haar om. Hij vertrekt geen spier.

'Iemand misschien nog een cappuccino?' vraagt ze bij wijze van excuus. 'Ik kan ook mijn presentatie nog...'

De klant kijkt haar niet aan. Paul draait zijn rug weer naar haar toe. Ze vervolgen hun gesprek alsof ze er niet is.

2.

Vanaf het fietspad ziet ze in de verte de oude watertoren, daarvoor het zwembad waar ze haar diploma's haalde en drie keer oorontsteking opliep. Ze komt langs het park met de speeltuin waar ze hoopte dat er iemand op de schommel naast haar zou komen zitten.

Ze fietst langs het huis waar ze als kind woonde. Renke heeft nooit afscheid van Zoetermeer willen nemen, niet toen ze ging studeren, niet toen sommige vriendinnen naar grotere steden trokken.

Waar anderen plekken zoeken om naartoe te gaan, zoekt zij naar plekken om te blijven. Het fijnst is het tempo van de stad. Dat dingen voornamelijk hetzelfde blijven. Er hangt geen belofte van iets beters zoals in grote steden, waar altijd wel een nieuw gebouw, koffietentje of festival aan zit te komen. Deze stad is wat het is, en de inwoners hebben geen andere keus dan er tevreden mee te zijn.

Ze fietst over de spoorwegovergang, onder de snelweg door. Andermans wegen splitsen haar stad in tweeën: één kant van de stad is gestaag gegroeid met nieuwbouwwoningen, maar de kant die ze achter zich laat is onveranderd, alsof die op een bepaald moment een dood punt heeft bereikt.

Hoe vaak heeft ze hier de afgelopen twee jaar niet gefietst? Iedere werkdag dezelfde route, dezelfde tijd waarop ze koffiedrinkt en haar mail checkt. Ze fietst naar huis op de automatische piloot. Ze

trapt. Maakt meters. Ze heeft er geen seconde aan gedacht dat dit vandaag zou kunnen gebeuren. Het bewijs van haar naïviteit staat in haar koelkast: een fles champagne die ze vandaag wilde ontkurken. Afgelopen weekend kocht ze de fles en ze maakte toen direct een foto, vanwege het goede daglicht. Haar vriendin Claudia bewerkte de schaduw van de fles en nu staat de foto klaar in haar concepten. De begeleidende tekst had ze ook al voorbereid: ‘Gefeliciteerd, je kunt de rest van je leven van negen tot vijf op kantoor zitten.’

Renke fietst de brug over, de wind trekt en ze voelt hoe haar oksels voor de zoveelste keer die dag vochtig worden. Het leek nog een bijzonder goede dag toen de journaliste van viva.nl haar belde voor een interview, maar toen de klant eenmaal weg was, was Paul direct op haar toegestapt.

‘Zal ik de kopjes opruimen?’ had ze het gesprek geopend. Iets beters had ze niet kunnen bedenken.

‘Heb je nu tijd voor ons gesprek?’ antwoordde hij.

Renke had zich al de hele week voorgesteld hoe dit zou gaan. Ze had naar het gemiddelde salaris voor haar functie gezocht, want ze zou een vast contract krijgen na twee tijdelijke, hét moment om weer eens te onderhandelen over salaris. Ze had nagedacht over de woorden die ze zou kiezen, de zinnen die ze zou gebruiken.

Haar manager begon met een stroom van complimenten (waardevolle jonge collega dit; talent voor online zus; goed met mensen zo) en Renke merkte hoe hij zijn kantelpunt inleidde, zoals je in een zin soms een ‘maar’ kunt horen aankomen.

Het viel haar op hoe donker de vergaderruimte eigenlijk was, en hoe het meeste licht door de glazen deur naar binnen viel.

‘Volgens mij ben je alleen niet zo gemotiveerd meer.’ Paul leunde achterover. ‘En toevallig hebben we een nieuw beleid. Er worden geen vaste contracten meer gegeven.’

‘Je zegt net dat ik zo waardevol ben,’ sputterde ze nog tegen. Het viel te proberen: wie weet lag er in zijn bureaulade een vast contract

met haar naam erop. ‘Ik heb veel overuren gedraaid,’ voegde ze eraan toe, maar hij vond het vast prima dat zij die overuren had gemaakt, gratis en voor niets, want ze bespeurde een kleine lach op zijn gezicht. ‘Trouwens dat telefoongesprek dat ik net had –’

‘Ik hoorde het van Jozien.’

Renke draaide haar hoofd naar de glazen deur. Jozien gluurde over haar computerscherm de vergaderzaal in en alsof ze wist dat ze iets verkeerd had gedaan sloeg ze vlug haar ogen neer.

Paul schraapte zijn keel. ‘Hoe dan ook, als je ergens over wilt praten kun je bij me terecht, maar ik denk dat het wel goed komt. Je hebt toch andere dingen om je op te focussen?’

‘Mijn blog? Meen je dit serieus?’ Het maakte niet meer uit. Al lag er een contract in zijn bureaulade, zij zou het niet krijgen en op zijn zogenaamde empathie zat ze al helemaal niet te wachten. ‘Fuck.’ Ze stond op.

Ze zag Pauls verbaasde gezicht, hij zei nog iets over vakantie-dagen, maar zij liep de ruimte al uit en bij haar bureau veegde ze met een grote armbeweging al haar spullen in haar tas en ritste hem dicht. De envelop zag ze verkreukelen en de kraanvogel belandde onder haar sleutels.

‘Wat is er...’ vroeg Jozien nog, maar Renke draaide zich om en liep het pand uit.

Nu rijdt ze haar fiets de berging in, stalt hem in het rek waar ze haar fiets altijd zet. Op de een of andere manier houden de fietsen om haar heen er rekening mee. Binnen laat ze zich op de bank vallen en plaatst een bericht op LinkedIn (‘Gemotiveerde Contentstrategie zoekt nieuwe uitdaging’). Wanneer ze het bericht ziet staan, haar tekst op de pagina, knaagt het. Ergens had haar manager gelijk. Iedere dag zou ze haar blog verkiezen boven haar werkzaamheden op kantoor, net als vandaag. En als ze zelf naar vacatures zoekt, weet ze dat ze beter andere bewoordingen kan gebruiken dan die waarmee ze zichzelf aanprijst (‘junior’, ‘content’, ‘fulltime’).

Hoe eerlijk ben je online? vroeg de journaliste nog.

Als ze echt eerlijk is, zou ze de foto van de champagnefles plaatsen. Een nieuw bijschrift is zo bedacht: 'Gefeliciteerd! Je contract wordt niet verlengd'. Maar wie weet zou ze daarmee haar eigen glazen ingooien. Een toekomstige werkgever kan haar googelen en twijfelen aan haar functioneren.

Ze staat op, banjert door haar kleine studio, kijkt door het enige raam naar buiten en stuurt een bericht naar Claudia, maar die is niet online. Daarna probeert ze haar moeder, maar ook die reageert niet. Voor de zekerheid checkt ze viva.nl, maar tevergeefs. Er zijn ook nog geen reacties op haar oproep op LinkedIn. Nog niet.

Genoeg zo. Ze legt haar telefoon weg. Ziet een stapel afwas. Slingerende kleding. Open verpakkingen, kruimels en een stapel folders. Aan de mate van rommel valt af te lezen hoe druk ze het de afgelopen dagen heeft gehad. Hoeveel van haar tijd ze naar schermen heeft getuurd.

Renke hangt een jas aan de kapstok. Ze vouwt de plaid van de bank netjes op, veegt kruimels in haar hand, stapelt afwas op, maakt het aanrecht schoon, maar bewaart de afwas tot morgen. Ze pakt haar tas uit en vindt de kraanvogel, die zet ze op haar kleine eettafel.

Ze komt de brief weer tegen. Uit de envelop haalt ze een dubbelgevouwen papier. De zijkant van het papier heeft een gescheurde rand, alsof het ergens uit is getrokken. De brief is beschreven in een ander handschrift dan haar adres op de envelop. Dit handschrift is hoekig en alle letters staan uitgebalanceerd op de pagina. Het komt haar bekend voor. Onderaan staat groot 'Pieter' geschreven.

Opa.

Het is echt van opa.

Ze heeft hem al lang niet gesproken. Meer dan een jaar, misschien wel twee. Ergens is ze de tijd dat ze elkaar niet hebben gezien

kwijtgeraakt, maar de tijd is haar niet kwijtgeraakt, die is blijven
groeien.

Ze begint te lezen.

Nog 363 dagen

De laatste keer dat ik in een dagboek schreef, was ik vijftien. Ik was vergeten hoe moeilijk het is om te beginnen. Hoe groot de ideeën in je hoofd zijn en hoe moeilijk het is om ze te versmallen naar woorden op een leeg vel papier.

Als puber lukte het me helemaal niet om te schrijven. Wat wel lukte was de dag beoordelen met een cijfer. Dat was wat ik deed: dingen becijferen en tellen. Destijds had ik mijn woorden nog niet gevonden, omdat ik thuis had geleerd dat mijn stem niet meetelde. Wat ik ook zei. En daardoor groeide de schaduwzijde van mijn persoonlijkheid. Die schaduw dwingt me tot tellen. Ik tel het liefst tot drie: mijn favoriete getal.

Inmiddels ben ik aanzienlijk ouder dan de eerste keer dat ik een dagboek bijhield. Ik ben zeventig jaar en heb mijn stem gevonden. Bovendien begon ik toevalligerwijs een halfjaar voor mijn diagnose 'Dood' met een cursus Levensverhalen schrijven. Alsof ik toen al kon voorzien dat ik woorden nodig had om tegenwicht te bieden aan mijn schaduw die alles wil terugbrengen tot een getal.

Er waren acht andere cursisten, de meeste ouder dan ik. Ieder van hen wilde zijn verhaal achterlaten op de wereld, in de hoop dat het fossiel van hun leven ooit nog eens belangrijk zou worden.

Ze hadden oogkleppen op. Ze waren dusdanig geboeid door zichzelf dat ze niet inzagen dat hun boek niet geschikt was om te le-

zen. Dat het niet het soort verhaal was dat de jeugd meeneemt op vakantie. Nee, verre van. Ieder begon zijn verhaal bij de Tweede Wereldoorlog en eindigde met belerende levenslessen. Een halfjaar teisterden hun verhalen mijn leven, iedere donderdagochtend om elf uur.

Toch gaf ik iedereen feedback. En zij mij. Het ritme van mijn tekst blonk uit. Waarschijnlijk doordat ik, zeker in het begin, veel in drieën deed (alinea's, opsommingen en ga zo maar door). Op die manier gaf ik mijn teldwang enige vrijheid en kon ik trots zijn op elke letter die geen cijfer was.

Bij de cursus werden we aangespoord een einde voor ons verhaal te bedenken, zodat we een punt hadden om naartoe te werken. Eigenwijs als ik was, sloeg ik dat advies in de wind. Ik wilde zien waar het verhaal me zou brengen. Dat leek me reëler, omdat de meesten van ons niet weten wanneer ons verhaal eindigt. En ik vroeg me af wat ik zou kiezen (als ik een keuze had): of ik zou willen weten hoe ik aan mijn einde zou komen of het liever gewoon zou laten gebeuren.

Afijn, niemand krijgt die keuze. Ik ook niet. Mijn einde begon bij de huisarts. Daarna volgden verschillende specialisten en ontelbare ziekenhuisbezoeken (bij wijze van spreken dan, het waren er vierendertig). Ik kreeg de diagnose Amyotrofische Laterale Sclerose. Beter bekend als ALS. Dat betekent dat mijn spieren een voor een zullen uitvallen. Gelukkig was ik er vroeg bij en kan ik alles nog. Af en toe heb ik wat vreemde krampen en spiertrillingen, maar daar valt vooralsnog goed mee te leven. Het belangrijkste is hoe ik ermee omga in mijn bovenkamer. Toen ik langzamerhand begon te beseffen wat ziek zijn zou betekenen, begon ik te tellen. In extreme mate ook.

Ik wist dat dit zo niet door kon gaan.

Vandaag roep ik mezelf tot de orde. Ik ga de kennis die ik heb opgedaan op de schrijfcursus in de praktijk brengen. Het is duidelijk waar